



ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ



CYBERLENINKA



НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU



ISSN 2181-9416

Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

2 СОН, 1 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 2, ВЫПУСК 1

LAWYER HERALD

VOLUME 2, ISSUE 1



TOSHKENT-2020

МУНДАРИЖА/СОДЕРЖАНИЕ/CONTENT

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

1.АЗАМОВ Жасурбек Муродович
ҲУҚУҚНИ ҚЎЛЛАШ АМАЛИЁТИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР.....8

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ. МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

2.МАМАТОВ Худоёр
ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРОЧИЛАР ВА АҲОЛИГА ЕТКАЗИШ
МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....15

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

3.ИСМАИЛОВА Раъно Шухрат қизи
ДОГОВОР В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ АВТОМОБИЛЬНЫХ
ПЕРЕВОЗОК ГРУЗОВ.....21

4.ГАНИЕВ Нихолбек Валиевич
ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯ ХИЗМАТЛАРИ СОҲАСИДАГИ
ШАРТНОМАЛАРНИНГ ТИЗИМИ.....30

5.ХАЙРУЛЛАЕВА Дилбар Абдусаматовна
ЧЕТ ДАВЛАТЛАР СУДЛАРИНИНГ ВА АРБИТРАЖЛАРИНИНГ ҲАЛ КИЛУВ
ҚАРОРЛАРИНИ ТАН ОЛИШ ВА ИЖРОГА ҚАРАТИШ ТУШУНЧАСИ ВА
МОҲИЯТИ.....38

6.ZAYNOBIDDINOVA Farangiz Baxtiyor qizi
REFORMS IN THE INVESTMENT LEGISLATION OF UZBEKISTAN.....45

7.ЮЛДАШОВ Абдумумин
ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК БЎЙИЧА МИЛЛИЙ СТРАТЕГИЯЛАРНИНГ
АҲАМИЯТИ ВА БУТУНЖАҲОН ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК
ТАШКИЛОТИНИНГ БУ БОРАДА ТУТГАН ЎРНИ.....53

ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ИҚТИСОДИЙ ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАКАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ

8.ЭШИМБЕТОВА Дармон Уразбаевна, МАШКУРОВ Ғайрат Абдужалилович
КОРПОРАТИВ НИЗОЛАР ТААЛЛУҚЛИЛИГИ МЕЗОНЛАРИНИНГ ЎЗИГА
ХОС ЖИҲАТЛАРИ.....60

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

9.ОТАЖОНОВ Абдоржон Анварович, КУШБАКОВ Дилшод Мусурмонкулович
АҚЛИ РАСО ВА НАРОСОЛИК ТУШУНЧАСИ ҲАМДА МЕЗОНЛАРИ,
ШУНИНГДЕК УЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШГА ДОИР ЖИНОЯТ
ҚОНУНИ НОРМАЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....73

10.АЛИЕВ Шухрат Хасанович, ҚАРШИЕВ Фуломжон Сайфуллаевич
ОИЛАДА ЁШЛАР ЖИНОЯТЧИЛИГИНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ
ЙЎНАЛИШЛАРИ.....87

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ
ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

- 11.РАЖАБОВ Бахтиёр Алмахматович, АБДУҚОДИРОВ Фарходжон Фахритдин
ўғли**
ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ИСБОТ ҚИЛИШНИНГ ИШТИРОКЧИЛАРИ.....94
- 12.ХАСАНОВ Шавкатбек Хайбатуллаевич**
СУД ЭКСПЕРТЛАРИНИНГ ПРОФИЛАКТИК ФАОЛИЯТИ.....102

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

- 13.САИДОВА Лола Абдувахидовна**
ЖАҲОН ГЕНДЕР ТАРИХИГА БИР НАЗАР ВА ЎЗБЕКИСТОНДА ГЕНДЕР
СИЁСАТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....110
- 14.ОЧИЛОВ Бехзод Эргашович**
ГЕНЕЗИС И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СУВЕРЕНИТЕТА И
МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ
УЗБЕКИСТАН (ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНОЙ АНАЛИЗ).....119

ЮРИДИК ХИЗМАТ, АДВОКАТУРА, НОТАРИАТ

- 15.ИСРОИЛОВ Боҳодир Ибрагимович**
НОТАРИАЛ ФАОЛИЯТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС
ХУСУСИЯТЛАРИ.....133

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

- 16.ТОШҚУЛОВ Журабой Ўринбоевич, УМИДУЛЛАЕВ Қахрамон Усманович**
ҲУДУДЛАРНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШИНИ
РЕЙТИНГ БАҲОЛАШНИНГ МУҲИМ ЖИҲАТЛАРИ.....141
- 17.ERKABAЕVA Shakhnoza Ikromjonovna**
THE LEGAL STATUS OF PARTNERSHIPS IN SEVERAL DEVELOPED
COUNTRIES AND THE LIABILITY ISSUES IN PARTNERSHIPS.....149

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

ЮРИДИК ХИЗМАТ, АДВОКАТУРА, НОТАРИАТ

ИСРОИЛОВ Боҳодир Ибрагимович,
Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Юристар
малакасини ошириш маркази кафедра мудири,
иқтисод фанлар доктори, профессор
E-mail: b.i.isrolov@mail.ru

НОТАРИАЛ ФАОЛИЯТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

For citation (иқтибос келтириш учун, для цитирования): ИСРОИЛОВ Б.И.НОТАРИАЛ ФАОЛИЯТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ// Юрист ахборотномаси - Вестник юриста - Lawyer herald. № 2 (2020), Б.133-140.

 №2 (2020) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2020-2-15>

АННОТАЦИЯ

Мақолада муаллиф хусусий нотариал фаолияти даромадлари, уларнинг манбалари, давлат божи, уни ҳисоблаш ва ундириш масалалари хусусида тўхталган. Шунингдек, мақолада хусусий нотариал фаолиятни солиққа тортиш, нотариал фаолият бўйича тўланадиган солиқлар объекти, солиқ турлари ва унинг ўзига хос хусусиятлари мазмун-моҳиятини очиб берилган.

Калит сўзлар: нотариус, хусусий нотариал фаолият, хусусий нотариал амалиёт, хусусий нотариал фаолияти даромадлари, давлат божи, нотариал фаолиятни солиққа тортиш.

ИСРОИЛОВ Боҳодир Ибрагимович,
Заведующий кафедрой Центра повышения квалификации юристов при
Министерстве юстиции Республики Узбекистан,
доктор экономических наук, профессор
E-mail: b.i.isrolov@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В НОТАРИАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

АННОТАЦИЯ

В статье автор акцентирует внимание на доходы частного нотариуса, его

источников, государственной пошлины, исчисления и сбора. В статье также, дается разъяснение по налогообложению частной нотариальной деятельности, объекту налогов, налогов уплачиваемых за нотариальную деятельность, видов налогов и их особенностей.

Ключевые слова: нотариус, частный нотариус, частные нотариальные действия, доход частного нотариуса, государственная пошлина, налог, налогообложения нотариальной деятельности.

ISRAILOV Bokhodir,

Head of the Department at the Lawyers' Training Center under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Economics, Professor
E-mail: b.i.isrolov@mail.ru

PECULIARITIES OF NOTARIAL ACTIVITY TAXATION

ANNOTATION

The activities of private notary were allowed in Uzbekistan in view of reforms in the notarial sphere. The author focuses on private notary income, its sources, state fee, calculation and collection. The article also explains taxation of private notary activities, an object of taxes paid, types of taxes and their features.

Keywords: notary public, private notary, private notary activities, private notary income, state fee, tax, taxation of notarial activities.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлардан кўзланган асосий мақсад аҳолининг турмуш даражасини яхшилаш ва унинг сифатини оширишга қаратилган. Солиқ сиёсати шунга мос равишда ишлаб чиқаришларни замонавий жиҳатдан қайта жиҳозлаш, маҳсулотлари таркибини бозор талабларига мос равишда ўзгартириш, хом-ашёни маҳаллийлаштириш каби тадбирларни амалга ошираётган тадбиркорлик субъектларини молиявий жиҳатдан ҳам кўллаб-қувватлашга қаратилиши зарур. Чунки мамлакат меҳнатга қобилиятли аҳолисининг 75 фоиздан ортиги хусусий секторда фаолият юритади. Уларнинг даромадлари, турмуш даражаси ва сифати иқтисодийнинг ушғубу сектори фаолиятига боғлиқ ҳисобланади.

Бозор муносабатлари шароитида солиқ тўловчилар зиммасидаги солиқ юкининг пасайтириш, аҳоли турмуш даражасига ижобий таъсир этиш билан бир қаторда, инвестициявий жозибдорликни ошириш, ҳалол солиқ тўловчилар ўртасида рақобат режими тенглигини таъминлаш ва хуфиёна иқтисодга барҳам бериш ҳамда иқтисодийни барқарор ривожлантириш учун потенциал заҳира ҳам ҳисобланади.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида нотариат ва фуқаролик ҳолатлари далолатномаларини ёзиш органлари тизимини ислоҳ қилиш устувор вазифа сифатида белгилаб қўйилган [1].

Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида устувор вазифа ижросини таъминлаш мақсадида 2019 йил 9 сентябрда "Ўзбекистон Республикасида нотариат тизимини тубдан ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони қабул қилинди [2].

Шу боисдан ҳам, солиқ солиш соҳасидаги охириги йилларда қабул қилинаётган қонун ҳужжатларида солиқ тўловчилар зиммасидаги солиқ юкини камайитириш масалалари алоҳида ўрин тутмоқда [3].

"Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2019 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги Қонуни [4] ҳамда "Ўзбекистон Республикасининг 2019 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари ҳамда 2020-2021 йилларга бюджет мўлжаллари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори [5] билан солиқ қонунчилиги ҳужжатларига киритилган ўзгартиш ва қўшимчалар мамлакатни янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида солиқ соҳасида белгиланган муҳим вазифалар ижроси бўйича бурилиш нуқтаси десак хато бўлмайди.

Мазкур қонун ҳужжатларини асосий жиҳатлари солиқларни соддалаштириш, солиқ ва тўловлар сонини қисқартириш, солиқ ставкаларини пасайтириш, солиқ юкини тенг тақсимлаш, бизнесни хуфёна иқтисодиётдан очиқ ишлашга чиқариш, корхоналар ҳамда мамлакатнинг инвестицион жозибадорлигини оширишга қаратилганлиги билан характерланади.

Маълумки 2019 йил 1 январдан бошлаб, қонун ҳужжатларини тўғридан-тўғри амал қилиш принципини таъминлаш мақсадида, солиқ ставкалари Солиқ кодексининг ўзида белгилаб қўйилиши ҳамда меҳнатга ҳақ тўлаш фонди билан боғлиқ солиқ юкини кескин камайтирилиши конверт усулида маош беришга чек қўйиш ва солиқ базасини кенгайтириш учун хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикасини 2017-2021 йилларда ривожлантиришнинг устувор вазифалари белгиланган Ҳаракатлар стратегиясида "солиқ юкини камайтириш ва солиққа тортиш тизимини соддалаштириш сиёсатини давом эттириш, солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштириш ва тегишли рағбатлантирувчи чораларни кенгайтириш" асосий вазифалар сифатида эътироф этилган [1].

Солиқлар давлат бюджети даромадларини шакллантириш билан бирга бозор муносабатлари шароитида давлатнинг иқтисодиётини тартибга солиш воситаси ҳам ҳисобланади. Шу боис солиққа тортиш механизмлари ва солиқ маъмуриятчилиги бозор талаблари асосида такомиллаштирилиб борилиши зарур ҳисобланади.

2019 йил 1 январдан бошлаб мамлакатимизда соддалаштирилган солиқ тўлаш режимини танлаш тартиби мезонларига ўзгартиришлар киритилиб, солиқ давридаги товарайланмаси (ялпи тушум) 1 млрд. сўмдан ошмаган солиқ тўловчилар соддалаштирилган солиқ режимида ишлаши мумкинлиги ва белгиланган миқдордан ошган ойдан сўнг эса умумбелгиланган тартибда солиқ тўловчи ҳисобланиши белгилаб қўйилди.

Ўзбекистон Республикасининг "Нотариат тўғрисида"ги Қонунига мувофиқ, нотариат фаолияти Ўзбекистон Республикасида нотариат қонунларда назарда тутилган нотариал ҳаракатларни ҳамда улар билан бевосита боғлиқ ҳуқуқий ва техник тусдаги ҳаракатларни нотариуслар томонидан амалга ошириш йўли билан жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилишни таъминлашга қаратилган ҳуқуқий институт ҳисобланади [6].

Ушбу Қонуннинг 23-моддасига кўра нотариуслар 27 турдаги нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ваколатига эгадир. Нотариуслар томонидан нотариал ҳаракатларни амалга оширганлик учун белгиланган давлат божиставкалари миқдоридagi тўловлар давлат бюджетига ундирилади.

Давлат божи - юридик аҳамиятга молик ҳаракатларни амалга оширганлик ва (ёки) бундай ҳаракатлар учун ваколатли муассасалар ва (ёки) мансабдор шахслар томонидан ҳужжатлар берганлик учун олинадиган мажбурий тўловдир [7].

Нотариал ҳаракатлар иштирокчилари томонидан тўланган давлат божи суммалари нотариал ҳаракатларни рўйхатдан ўтказиш пайтида нотариуснинг

ҳаракатларни ҳисобга олиш реестрига зарур реквизитлар тўлдирилган ҳолда киритилиб борилади. Агарда нотариал ҳаракат иштирокчилари қонун ҳужжатларига мувофиқ давлат божини тўлашдан озод этилган бўлса, тегишли ҳужжатларга имтиёзни тасдиқловчи ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари илова қилиниб, реестрда белгилаб қўйилиши талаб этилади. Давлат божи тўлашдан бир тараф озод этилган ҳолатларда, битимлар бўйича давлат божи битимнинг бошқа иштирокчисидан ундирилиши нотариус томонидан амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси белгиланган тартибда нотариуслар ундирилган давлат божи бўйича тушумларини ҳисобга олиш ишларини амалга оширадилар.

Нотариуслар давлат божи тушумлари бўйича тасдиқланган шаклдаги ҳисоботни ўзи жойлашган ердаги давлат солиқ хизмати органларига йилнинг ҳар чорагида, ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг 10-кунидан кечиктирмай тақдим этиши зарур.

Бундан ташқари нотариуслар амалга оширилган ҳуқуқий ва техник тусдаги қўшимча ҳаракатлар учун нотариал ҳаракатлар иштирокчиларидан белгиланган миқдорда ҳақ ундиради. Нотариал ҳаракатлар учун давлат божи ҳамда ҳуқуқий ва техник тусдаги қўшимча ҳаракатлар учун тўловлар нақд ёки нақдсиз тартибда тўланиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 9 сентябрдаги ПФ-5816-сонли "Ўзбекистон Республикасида нотариат тизимини тубдан ислоҳ қилиш чоратадбирлари тўғрисида"ги Фармонида мувофиқ 2020 йил 1 январдан хусусий нотариал амалиёт фаолиятига рухсат этилди [2]. Шу муносабат билан хусусий нотариал амалиёт фаолияти билан шуғулланувчи шахслар даромадлари, уларнинг таркиби ҳамда хусусий нотариал амалиёт фаолиятини солиққа тортиш масалаларини ўрганиш мақсадга мувофиқдир.

Бошқа фаолият ва хизмат турларидан фарқли равишда хусусий нотариал амалиёт билан шуғулланувчилар даромадлари таркиби анча тор ҳисобланади. Амалдаги қонун ҳужжатларига кўра хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариусларнинг фаолиятдан олинган даромадлар таркиби қуйидаги манбалардан олинган тушумлар ҳисобига шаклланади:

нотариал ҳаракатларни амалга оширганлик учун ундириладиган давлат божи суммасининг қонун ҳужжатларида белгиланган миқдорда хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариусларда қоладиган қисмидан;

ҳуқуқий ва техник хусусиятга эга қўшимча ҳаракатларни бажарганлик учун олинган тўловлардан;

нотариатнинг фаол модели доирасида хизматлар кўрсатганлик учун ундириладиган тўловлардан;

қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан олинган тушумлардан.

Давлат божи нотариусларнинг асосий даромад манба бўлгани сабабли улар ҳисобини юритиш солиқ базаси миқдорига таъсир қилади. Шу сабабли амалга оширилган нотариал ҳаракатлар учун ундириладиган давлат божини ҳисоблаш тартиби қонунда аниқ белгилаб қўйилади. Қонун ҳужжатларида давлат божини ҳисоблаш тартибларининг аниқ белгилаб қўйилиши, биринчидан нотариус томонидан ундирилиши зарур бўлган миқдорни тўғри ҳисоблашга хизмат қилади. Иккинчидан эса, давлат божи миқдори тўғри ҳисобланганлигининг назорат органлари қилишни ахбороттаъминотини таъминлайди.

Амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ жисмоний ва юридик шахсларга тегишли уйлар, квартиралар, дала ҳовлилари, гаражлар, бошқа иморатлар, бинолар ва иншоотларни бошқа шахсга ўтказиш шартномаларини тасдиқлаганлик учун

давлат божи суммаси мол-мулкнинг умумий майдонидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади. Энг кам ва энг кўп сумма кўрсатилган шартномаларни тасдиқлашда давлат божи энг кўп суммадан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб ундирилади. Айирбошлаш тўғрисида шартномалар тузилган ҳолларда эса, давлат божи миқдори қиймати юқори бўлган мол-мулк қиймати асосида ҳисоблаб ундирилиши зарур ҳисобланади.

Шартнома шартларига кўра тўловлар суммасида ижарага олувчи томонидан қуриладиган иморатлар ва бошқа иншоотлар, хоналарни жиҳозлаш қиймати, шунингдек ижарага олувчи томонидан амалга ошириладиган капитал таъмирлаш ҳамда бошқа шу кабиларнинг қиймати ҳисобга олинган мулк ижараси шартномасини тасдиқлашда ҳисоблаб чиқариладиган ва ундириладиган давлат божининг суммаси амалга ошириладиган харажатларнинг қиймати ҳисобга олинган ҳолда аниқланади.

Давлат нотариал идораси депозитга қабул қилиш учун маблағлар почта орқали ёки банк муассасасидан келиб тушганда давлат божининг тегишли суммалари ушбу сумма ҳисобидан ушлаб қолиниб, маблағнинг қолган қисми депозитга ўтказилади. Ушлаб қолинган давлат божи суммалари давлат нотариал идораси депозит суммаларини банкка навбатдаги топшириш чоғида бюджетга ўтказилиб берилади ва банк квитанцияси нотариал идора ҳужжатларида сақланади.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуснинг депозит ҳисобварақларидаги маблағлар нотариуснинг даромади ҳисобланмайди ва ушбу маблағлар ҳисобидан нотариус мажбуриятлари бўйича ундирув амалга оширилишига йўл қўйилмайди.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари биноларида нотариусларнинг сайёр қабуллари, озодликдан маҳрум қилиш жойлари ёки қамоқда сақланаётган шахсларнинг ишончномаларини нотариал тартибда тасдиқлаш билан боғлиқ ҳоллардан ташқари давлат нотариал идораси биносидан ташқарида амалга ошириладиган нотариал ҳаракатлар учун давлат божи икки барабар миқдорда ундирилади.

Давлат божи мутаносиб равишда ундириладиган нотариал ҳаракатлар бажарилганда бож миқдорини ҳисоблаш тарафлар кўрсатган сумма асосида амалга оширилади.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинган даромадлар бўйича белгиланган ставкалар бўйича ижтимоий солиқ ва жисмоний шахслардан олинган даромад солиғини тўловчи ҳисобланади [8]. Нотариусларнинг меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинган ва улар томонидан ходимларига тўланадиган даромадлари 12 фоизлик ставка бўйича жисмоний шахслардан олинган даромад солиғининг объекти ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги Солиқ Кодекси 365-моддасига кўра солиқ тўловчининг жами даромади жисмоний шахслардан олинган даромад солиғининг солиқ солиш объекти деб ҳисобланади. Ўзбекистон Республикасининг резиденти ҳисобланадиган солиқ тўловчилар учун солиқ даврида Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ташқарисидаги манбалардан олинган даромадлар солиққа тортиш мақсадида жами даромад таркибига киритилади.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича жисмоний шахслардан олинган даромад солиғини ҳисоблаш ва бюджетга ундириш учун солиқ агенти ҳисобланади. Шу сабабли нотариуслар солиқ агентлари сифатида солиқ ҳисобининг регистрларида жисмоний шахсларнинг улардан солиқ даврида олган даромадлари, жисмоний шахсларга тўлов манбаида қўлланилган солиқ имтиёзлари, ҳисоблаб чиқарилган ва ушлаб қолинган солиқлар ҳисобини юритиши шарт ҳисобланади.

Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи бўйича календарь йил - солиқ даври ва ҳисобот даври - бир ой ҳисобланади. Солиқ агентлари сифатида нотариуслар ўзлари солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги солиқ органига:

солиқ даври туганидан кейин ўттиз кун ичида - солиқ органларига тўлов манбаидан солиқ солинмаган моддий наф тарзида даромадлар олган жисмоний шахслар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотномани;

ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса - йиллик молиявий ҳисоботни тақдим этиш муддатида ҳисобланган ва ҳақиқатда тўланган даромадлар суммалари ҳамда ушлаб қолинган солиқнинг суммалари тўғрисидаги тасдиқланадиган шаклдаги маълумотларни тақдим этадилар.

Нотариуслар ходимлардан солиқ агенти сифатида зиммаларига юклатилган солиқ суммасини ушлаб қолмаган тақдирда, ушлаб қолинмаган солиқ суммаси ва унибюджетга ўтқазиб кечиктирилган ҳар бир кун учун тўланиши солиқ қонунчилигида белгиланган миқдордаги пеняни бюджетга ўтказиб беришга мажбур ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги Солиқ Кодекси 479-моддасига кўра нотариуслар меҳнатига ҳақ тўлашга доир харажатларидан 12 фоиз миқдордаги ижтимоий солиқни ҳам тўловчилар ҳисобланади. Меҳнатга ҳақ тўлашга доир харажатларнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланган жами миқдори ижтимоий солиқни ҳисоблашда солиқ солиш объекти ҳисобланади. Ушбу харажатлар таркиби юқорида қайд этилганидек ходимга меҳнатга ҳақ тўлаш учун сарфланган маблағлардан иборат. Қуйидаги харажатлари ижтимоий солиқ солишнинг объекти ҳисобланмайди:

ходимга меҳнатда майиб бўлганлиги ёки соғлигига бошқача шикаст етганлиги билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш тарзидаги, қонунчиликда белгиланган миқдордан ортиқча харажатлар;

пахта йиғим-терими бўйича мавсумий қишлоқ хўжалиги ишларига жалб қилинган жисмоний шахсларнинг бу ишларни бажарганлиги учун меҳнат ҳақи тўлашга доир харажатлар.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар нотариал хизматлар кўрсатиш бўйича қўшилган қиймат солиғини тўлашдан озод этилади. Бунда хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар фойда солиғини тўловчи ҳисобланади ва ушбу солиқни 15 фоизлик ставка бўйича тўлайдилар.

Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги Солиқ Кодекси 297-моддасига кўра фойдани солиққа тортиш мақсадидаги даромад таркибига ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай фаолиятдан олинган лозим бўлган даромадлар киритилади. Фойда солиғи базасини аниқлашда хусусий амалиёт билан шуғулланувчиларнинг нотариал фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ харажатлари чегириладиган харажатлар жумласига киритилади. Солиқ базасидан чегирилмайдиган харажатлар Солиқ Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ аниқланади. Ушбу турдаги харажатлар корхонанинг харажатлари ҳисобланади ва жами даромаддан чегирилмайди.

Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги Солиқ Кодекси 297-моддасига кўра фойда солиғи тўланганидан кейин хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариусларнинг тасарруфида қолган фойда солиқ солиш мақсадида дивидендларга тенглаштирилади. Дивидендлар солиқ қонунчилигига мувофиқ мулкӣ даромад ҳисобланади [8].

Солиқ агенти Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентлари деб эътироф

этиладиган юридик ёки жисмоний шахсларнинг дивидендлар ва фоизлар тарзида олинган даромадларига 5 фоизлик ставкалари бўйича солиқ тўланади. Дивидендлар ва фоизлардан олинган солиқлар бўйича солиқ ҳисоботи нотариус томонидан ўзи солиқ бўйича ҳисобга олинган ҳудуддаги солиқ органига дивидендлар ва фоизлар ҳисобланган ойдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Дивидендлар бўйича бюджетга ҳисобланган солиқ суммаси дивидендларни тўлаш муддатидан кечиктирмай бюджетга тўланиши зарур ҳисобланади. Дивидендлардан солиқ суммаси тўлов манбаида ушлаб қолинмаган тақдирда, нотариус солиқнинг ушлаб қолинмаган суммаси ва у билан боғлиқ пеня суммасини қонун ҳужжатларига мувофиқ бюджетга тўлаб бериши шарт.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлардан кўзланган асосий мақсад аҳоли турмуш даражасини ошириш ва давлат томонидан кўрсатиладиган хизматлар турларини кўпайтиришга йўналтирилган. Нотариал фаолиятда хусусий амалиётни жорий этилиши ривожланган давлатлар тажрибасида ўзини оқлаган амалиёт ҳисобланади.

Шу сабабли нотариал фаолиятни босқичма-босқич хусусий секторга ўтказиш бўйича белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш давлат, жамият ва аҳоли учун манфаатлидир. Нотариал фаолиятни амалга оширишнинг хусусий секторга ўтказиш аҳолига хизмат кўрсатиш тизими сифатини яхшилаш ҳамда бюджет юқини енгиллаштиришни таъминлайди. Шу билан бирга бюджетга тушум миқдори кўпайиши ҳамда жамиятда солиқ маданиятини ошишига ҳам хизмат қилади.

Фикримизча, хусусий нотариал фаолиятни солиққа тортиш амалиёти янгидан жорий этилиши муносабати билан соҳа ходимларини ушбу йўналишда қисқа муддатли онлайн курсларда малакасини ошириш тизимини ташкил этиш мақсадга мувофиқ.

Иқтибослар/Сноски/References

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 27 июндаги "2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида"ги №4947-сонли Фармони. // "Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами". 2017 йил 13 февраль, 6-сон, 70-модда. // (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan PF №4947 of June 27, 2018 "On approval of the Action Strategy for the five priority areas of development of the Republic of Uzbekistan for 2017-2021." "Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan". February 13, 2017, №. 6, Article 70)

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 9 сентябрдаги ПФ-5816-сонли "Ўзбекистон Республикасида нотариат тизимини тубдан ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони. // "Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами", 2019 йил 16 сентябрь, 37-сон, 676-модда. // (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated September 9, 2019 № PF-5816 "On measures to radically reform the notarial system in the Republic of Uzbekistan." // "Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan", September 16, 2019, №. 37, Article 676)

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 27 июндаги "Солиқ концепциясини тасдиқлаш тўғрисида"ги ПФ-5468-сонли Фармони. // "Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами", 2018 йил 2 июль, 26-сон, 509-модда. // (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated June 27, 2018 №-5468 "On approval of the tax concept". "Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan", July 2, 2018, №. 26, Article 509)

4. "Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2019 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида" Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 декабрдаги ЎРҚ-508-сон Қонуни // "Халқ сўзи", 2018 йил 25 декабрь. // (Law of the Republic of Uzbekistan №-508 of December 24, 2018 "On amendments and additions to some legislative acts of the Republic of Uzbekistan in connection with the adoption of the main directions of tax and budget policy for 2019" // "Xalq so'zi", December 25, 2018)

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 26 декабрдаги "Ўзбекистон Республикасининг 2019 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари ҳамда 2020-2021 йилларга бюджет мўлжаллари тўғрисида"ги ПҚ 4086-сонли қарори // "Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами", 2018 йил 31 декабрь, 52-сон, 996-модда. // (Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan dated December 26, 2018 №4086 "On the forecast of key macroeconomic indicators and parameters of the State Budget of the Republic of Uzbekistan for 2019 and budget targets for 2020-2021" // "Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan", December 31, 2018, №. 52, Article 996)

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида"ги ПФ-4947-сонли Фармони. // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами", 2017 йил 13 февраль, 6-сон, 70-модда. // (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan №-4947 of February 7, 2017 "On the Action Strategy for the further development of the Republic of Uzbekistan." // Collection of Legislation of the Republic of Uzbekistan ", February 13, 2017, №. 6, Article 70)

7. Ўзбекистон Республикасининг "Нотариат тўғрисида"ги Қонуни. // "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси", 1997 йил, 2-сон, 42-модда. // (Law of the Republic of Uzbekistan "On notaries". // "Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan", 1997, №2, Article 42)

8. Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўғрисида"ги Қонуни. // "Халқ сўзи", 2020 йил 7 январь. // (Law of the Republic of Uzbekistan "On State Duty". // "Xalq so'zi", January 7, 2020)